

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

MARKETING TOOLS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF DOMESTIC INDUSTRIAL ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS

УДК: 339.138:330.341.1:338.45(477)

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct51-29>**Маркова С.В.**

к.е.н., доцент, доцент кафедри
бізнес-адміністрування і менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Запорізький національний університет

Головань О.О.

к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедри
бізнес-адміністрування і менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Запорізький національний університет

Коваленко В.С.

аспірант
Запорізького національного університету

Markova Svitlana

Zaporizhzhia National University

Holovan Olga

Zaporizhzhia National University

Kovalenko Vladislav

Zaporizhzhia National University

У статті розглянуто сучасні тенденції розвитку агропромислових підприємств. Обґрунтовано необхідність державної підтримки інноваційності підприємств. Досліджено та проаналізовано аспекти діяльності підприємства «ТОВ «Оріхівсільмаш» із погляду його конкурентоспроможності, яка, своєю чергою, впливає на просування його інноваційного продукту. Завдяки проведеному маркетинговому аналізу розроблено рекомендації щодо конкурентоспроможності інноваційного продукту – катка-подрібнювача. Систематизовано основи розвитку та переваги конкурентоспроможності підприємства, виконано оцінку та аналіз економічної діяльності ТОВ «Оріхівсільмаш» на ринку сільськогосподарського машинобудування. На прикладі діяльності промислового підприємства вивчено та проаналізовано внутрішні та зовнішні чинники, які або сприяють просуванню інноваційного продукту підприємства або гальмують його.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інноваційний продукт, сільськогосподарське машинобудування, асортимент, ABC-аналіз.

В статье рассмотрены современные тенденции развития агропромышленных предприятий. Обоснована необходимость государственной поддержки инновационности предприятий. Исследованы и проанализированы аспекты деятельности предприятия «ООО «Ориховсильмаш» с точки зрения его конкурентоспособности, которая, в свою очередь, влияет на продвижение его инновационного продукта. Благодаря проведенному маркетинговому анализу разработаны рекомендации по конкурентоспособности инновационного продукта – катка-измельчителя.

Ключевые слова: конкурентоспособность, инновационный продукт, сельскохозяйственное машиностроение, ассортимент, ABC-анализ.

The article determines that the key to successful growth of the machine industry in the agricultural sector of Ukraine is the chosen innovative vector of development and improvement of their production capacity chosen by the enterprises of this economy sector, which allows to constantly increase the level of competitiveness. The article analyzes the place of Ukraine in the production of agricultural products. Domestic agricultural enterprises are a world leader in the production of honey, wheat, barley and corn. The authors analyzed the economic and production activities of «Orikhivsilmas» enterprise – a manufacturer of agricultural machinery. The economic activity of the company is studied, it is concluded that the company is developing financially positively, maintains the trend of increasing income and net profit over the past three years. Further marketing analysis of possible innovative development was conducted on the basis of ABC analysis of the «Orikhivsilmas» assortment, according to which the largest share of all company products are A-category products – rollers, trailers, fertilizer spreaders. The next step in the analysis of possible innovative development using marketing tools is to assess the competitiveness of the enterprise in comparison with three other enterprises of the same type of production, the authors concluded that «Orikhivsilmas» has all the chances and prospects for successful and economically positive development. not only in the Ukrainian but also in the foreign market. This is facilitated by a number of factors, such as high product quality, which in turn has an average cost; availability of product certification and patents; participation of the enterprise in all-Ukrainian and international exhibitions of agricultural machinery. The article emphasizes that in order to successfully implement the innovative development of «Orikhivsilmas», it is necessary to involve certain measures in the organizational and production process, such as investing in the company's staff, establishing partnerships with foreign countries; participation in international and national exhibitions of agricultural machinery; contribution of funds to implementation of the latest technologies in the production of agricultural machinery.

Key words: competitiveness innovative product, agricultural engineering, assortment, ABC analysis.

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства впродовж останніх років набуває все більших обертів, що, своєю чергою, призводить до потреби формування та розвитку спеціальної техніки з метою обробки ґрунту та злагодженого її функціонування, забезпечуючи високу врожайність та підвищуючи ефективність роботи. Агропромисловий комплекс (АПК) сьогодні є однією з найважливіших галузей економіки України, адже на нього припадає третина основних виробничих фондів, а частина населення, зайнята у цій сфері діяльності, становить 25%. Однак АПК України зараз знаходиться на межі між перспективою та неможливістю свого розвитку через низку певних чинників, які впливають на це, починаючи з відсутності фінансової підтримки з боку держави та закінчуючи внутрішніми організаційними проблемами.

З огляду на ці умови, ефективно та успішно функціонування підприємств, задіяних в агропромисловому секторі, можливе за умови формування та вдосконалення виваженої системи управління, своєчасного прийняття рішень, а також сприяння інноваційному розвитку підприємств із боку держави. У цьому аспекті актуальним є інноваційний розвиток агропромислових підприємств із метою розширення та підкорення нових ринків збуту, забезпечення внутрішніх ринків гідним товарним асортиментом та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників порівняно із зарубіжними аналогами промислової техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні в Україні актуальним є розвиток промисловості сільськогосподарського машинобудування. Ця галузь виробництва є важливим

складником економіки держави, а тому потребує значного розвитку, що можливий за умови впровадження стратегії інноваційного розвитку та просування вітчизняного продукту. Питанням інноваційного розвитку приділяє увагу багато вчених-економістів, зокрема І. Ансофф, А. Гриньов, М. Туленков, М. Мескон [1], Л. Федулова, А. Череп та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка стану та тенденцій інноваційного розвитку підприємств сільськогосподарського машинобудування на прикладі аналізу результатів діяльності вітчизняного підприємства на ринку сільськогосподарського машинобудування у сучасних економічних умовах, використовуючи інструменти маркетингу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експерти визначають, що Україна забезпечує продовольчими товарами 150 млн людей у всьому світі та має потенціал подвоїти ці обсяги. Але для цього, крім іншого, нашій державі особливо потрібен розвиток у сфері сільськогосподарського машинобудування (СГМБ), яке зможе забезпечувати комплексну механізацію та автоматизацію сільськогосподарських робіт. Виробництво високоефективної та високотехнологічної вітчизняної с/г техніки дасть змогу застосовувати в агропромисловому комплексі України сучасні агротехнології та сприятиме розвитку конкурентоспроможності українського виробника на міжнародному ринку.

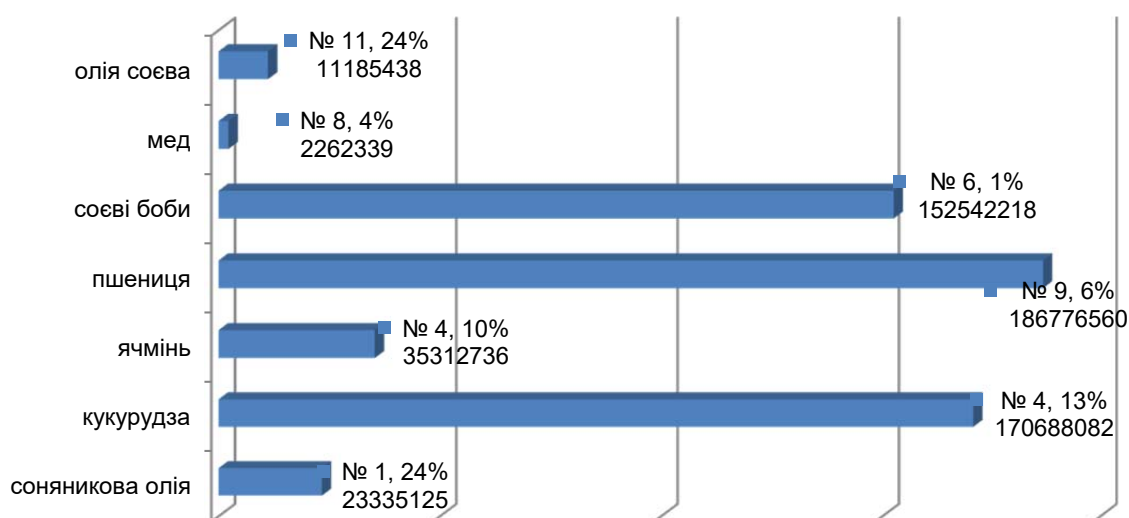
За даними сайту Latifundist.com [2], український АПК формує 10% ВВП країни та експортує 40% (у грошовому еквіваленті) від загального обсягу товарів. У 2018–2019 рр. Україна залишалася лідером з експорту соняшникової олії та зайняла перше

місце з поставок соняшникового шроту на світовий ринок. Більше того, країна піднялася з третьої на другу сходинку з реалізації рапсу на зовнішньому ринку та увійшла у трійку лідерів з експорту грецьких горіхів. На рис. 1 детально зображено та проаналізовано роль агробізнесу в економіці України та світі [3]. Отже, очевидно, що розвиток СГМБ є вітальним для економіки України. Використовуючи в роботі високотехнологічну та якісну с/г техніку, українські аграрії матимуть можливість швидко, автоматично та вчасно виконувати роботи, такі як сіяння, обробка землі, удобрення, збори врожаю та ін., тим самим підвищуючи продуктивність праці та ефективність збору врожаю, що, своєю чергою, впливає на ріст та розвиток економіки країни.

Взявши за основу дані державної служби статистики України [4], зроблено вибірку наявності основних позицій сільськогосподарської техніки, які залучені до використання у сільськогосподарських підприємствах, за останні три роки в Україні (рис. 2).

Згідно з даними рис. 2, українські сільськогосподарські підприємства у 2017–2019 рр. були найбільш забезпечені боронами і тракторами, а найменше – комбайнами (за два роки кількість зменшилася майже на 10 тис шт.). У 2019 р. підприємства отримали найменшу кількість комбайнів – 26 524 одиниці порівняно з 2017 р., коли кількість комбайнів, залучених до роботи у с/г підприємствах, становила 36 607 одиниць. Проте стабільну позицію мають сівалки, плуги та культиватори, адже їх кількість залишалася стабільною протягом 2017–2019 рр.

Отримані результати свідчать про те, що на українському ринку сільськогосподарського

№ – місце України у світовому просторі

% – процентне співвідношення у структурі світового експорту

Рис. 1. Світовий експорт, т [3]

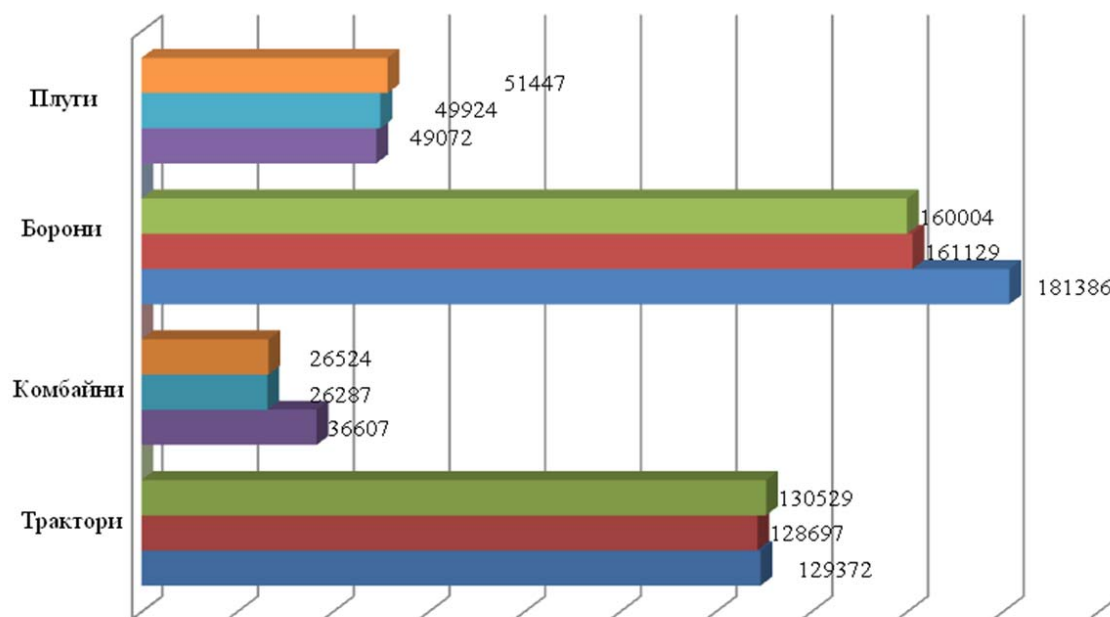

Рис. 2. Наявність окремих видів сільськогосподарської техніки за 2017–2019 рр. [4]

машинобудування такий вид с/г техніки, як комбайни, виробляється у недостатній кількості порівняно з іншими видами: боронами, тракторами, сівалками. Продукування цієї одиниці с/г техніки є, безумовно, позитивним чинником для ефективної роботи українських аграріїв, адже зернозбиральний комбайн є однією з найважливіших сільськогосподарських машин, яка дає змогу виконувати цілу низку різноманітних операцій, починаючи зі зрізання колосу і закінчуючи очищенням зерна за допомогою потоку повітря.

На нашу думку, з метою наповнення промислового ринку якісною та конкурентоспроможною сільськогосподарською технікою вітчизняного виробництва необхідно впровадити певні заходи (рис. 3).

Уживання визначених заходів українською необхідне для нарощування експортного потенціалу України, адже експорт основних видів с/г техніки значно нижче, ніж імпорт. Проте, згідно з даними [2], у 2019 р. обсяг зарубіжних поставок зменшився на 9,4% і становив лише \$37,9 млн порівняно з

Рис. 3. Заходи щодо наповнення промислового ринку якісною та конкурентоспроможною сільськогосподарською технікою вітчизняного виробництва

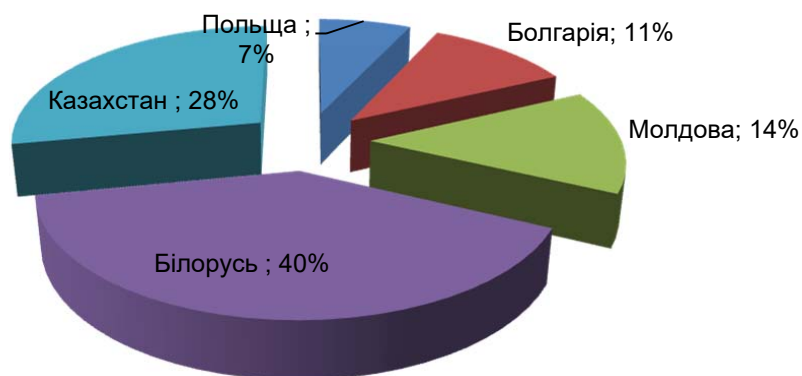

Рис. 4. Внесок країн світу в економіку України з придбання української с/г техніки [4]

експортом української с/г техніки; у 2019 р. найбільший дохід отримали вітчизняні виробники від експорту сіялок – \$10,3 млн. Найбільше сіялок придбала Білорусь – 36,9%, заплативши \$3,8 млн, Казахстан імпортував техніки на \$2,7 млн, Молдова – на \$1,3 млн, Болгарія – на \$1,1 млн, а Польща – на \$0,7 млн [2]. Внесок зарубіжних держав в економіку України з придбання української с/г техніки у відсотковому відношенні представлено на рис. 4.

За оцінками Інституту аграрної економіки України [5], прогнозується спад експортних операцій в Україні на 15–20%, який викликаний світовою економічною кризою та пандемією COVID-19, нестабільністю земельних ресурсів та обмеженням доступу до кредитних ресурсів. Але отримані дані та результати свідчать про те, що вітчизняний ринок сільськогосподарського машинобудування в Україні має всі передумови для розвитку, проте відсутність фінансової підтримки з боку держави та безперервний потік імпортування зарубіжних аналогів с/г техніки уповільнюють процес розвитку

вітчизняного виробництва с/г машин. З іншого боку, Україна показала досить високий результат у сфері експорту зернових культур на міжнародний ринок, що, своєю чергою, створює перспективу виробництва вітчизняної техніки та залучення її до роботи аграріями. Яскравим прикладом виробничого підприємства, яке займається машинобудуванням сільськогосподарської техніки та запчастин для неї, є ТОВ «Оріхівсільмаш» що розташоване у м. Оріхів Запорізької області. На 2020 р. на підприємстві працює понад 100 співробітників [6]. Маючи 13 представництв у різних регіонах України, підприємство здійснює доставку сільськогосподарської техніки та запчастин для неї по всій території країни. Процес поставки продукції оптимізовано відносно обсягів перевезення, маршруту, а також з урахуванням сезонності експлуатації сільськогосподарської техніки. Місія ТОВ «Оріхівсільмаш» – прагнення поставляти продукцію для підприємств сільського господарства та інших галузей промисловості такого рівня якості, який повністю відповідає діючим стандартам, нормам та правилам. Продукція компанії призначена для використання її у сільськогосподарському секторі робіт, таких як обробка ґрунту, автоматизація робіт із навантаження та розвантаження зерна, культивування, боронування та удобрення ґрунту і т. д.

Сьогодні кадровий склад підприємства – це одна з найважливіших характеристик управління персоналом. Основні показники фінансової діяльності ТОВ «Оріхівсільмаш» наведено на рис. 5.

Вивчивши та проаналізувавши дані рис. 5, можна зробити висновок, що за період 2017–2019 рр.

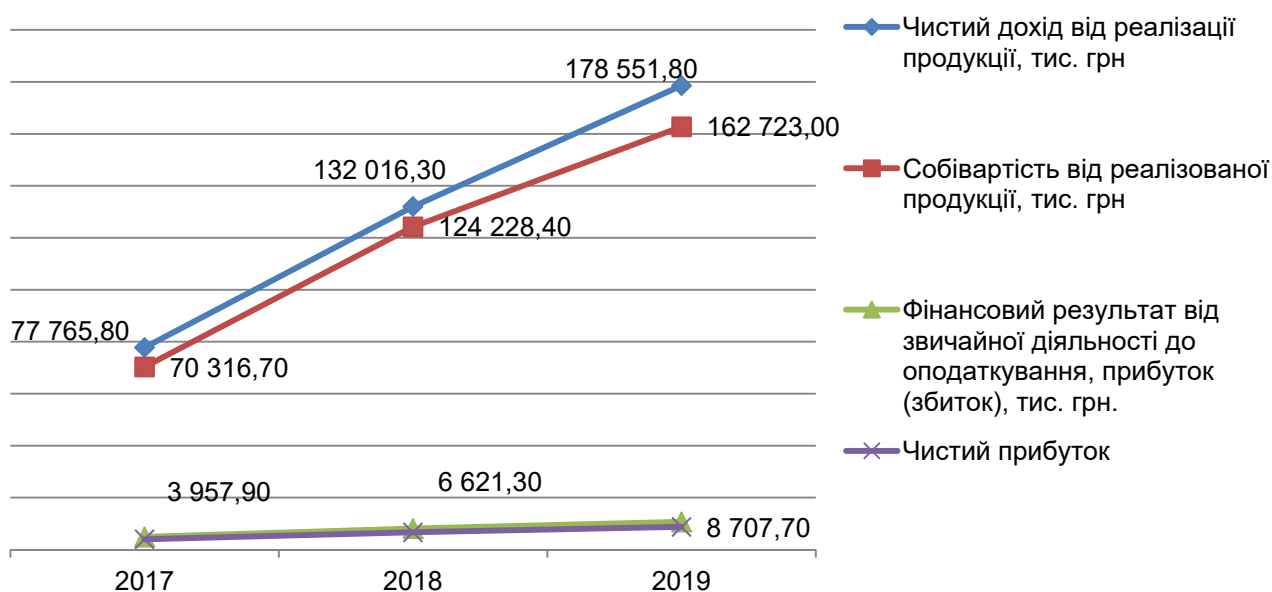

Рис. 5. Основні фінансові показники діяльності підприємства, тис грн

Аналіз асортименту ТОВ «Оріхівсільмаш» за 2019 р. за внеском товарних груп у прибуток

Назва асортиментної категорії	Виручка, тис грн з одним десятковим знаком	Внесок в обігу, %	Накопичуючий внесок, %	Категорія
Катки	45 752, 1	25,6%	25,6%	A
Причепи	39 575, 2	22,2%	47,8%	A
Розкидачі добрив	25 500,0	14,3%	62,1%	A
Очисники вороха	22 330,1	12,5%	74,6%	A
Борони	12 032, 8	6,7%	81,3%	B
Зернометачі	10 920,0	6,1%	87,4%	B
Фронтальні навантажувачі	10 250,2	5,7%	93,2%	B
Культиватори	8 715,0	4,9%	98,1%	C
Запасні частини	1 960, 3	1,1%	99,2%	C
Протруйники насіння	1 516,1	0,8%	100%	C
Всього	178 551, 8	100%	100%	-

ТОВ «Оріхівсільмаш» мало стабільну позитивну динаміку росту фінансових показників. Подальший економічний розвиток, підвищення конкурентоспроможності будь-якого підприємства на ринку та, як результат цього, отримання прибутку залежать від розроблення й упровадження якісного та інноваційного товарного асортименту, і ТОВ «Оріхівсільмаш» не є винятком. Формування асортименту товару підприємства сприяє забезпеченню споживчого попиту, підвищенню економічної ефективності та рівня товарного обслуговування населення [7]. Асортиментна політика займає провідне місце серед маркетингових інструментів, які застосовуються для боротьби з конкурентами.

На основі проведеного АВС-аналізу асортименту підприємства за внеском товарних груп у прибуток зроблено висновок, що найбільшу частку (40%) від усієї продукції становлять товари А-категорії – катки, причепи, розкидачі добрив, очисники вороха; товари категорії В та С становлять однакову частку – по 30% кожна.

Будучи виробником сільськогосподарських машин, ТОВ «Оріхівсільмаш» зіштовхується з так званою сезонною зміною попиту на той чи інший товар. Це передусім пов'язано з призначенням техніки, яка виробляється підприємством, для сільськогосподарських робіт, які, своєю чергою, проводяться не цілий рік поспіль. Отже, за результатами проведеного АВС-аналізу асортименту (12 категорій товару та 78 його видів) підприємства, було виявлено три категорії товарів, до яких входять:

– категорія А (катки, причепи, розкидачі добрив, очисники вороха) – товари, що становлять основну частку прибутку ТОВ «Оріхівсільмаш» (40%);

– категорія В (борони, зернометачі, фронтальні навантажувачі) – товари середньої важливості (30%);

– категорія С (культиватори, запасні частини, протруйники насіння) – товари, які не роблять основний прибуток фірми (30%).

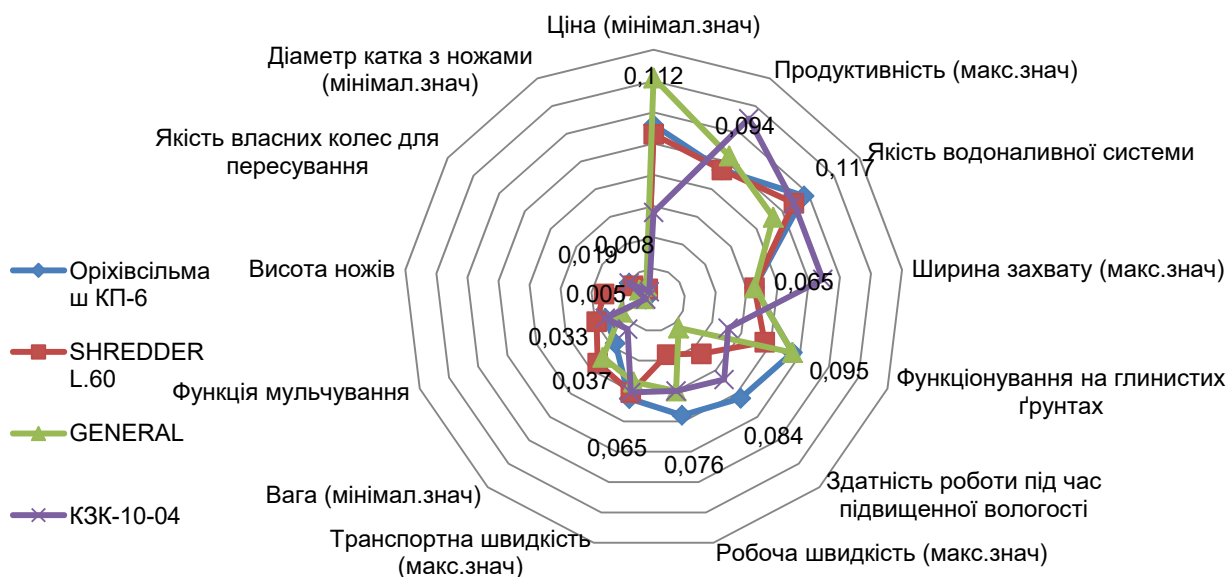

Рис. 6. Карта конкурентоспроможності катка-підрбнювача

Отже, особливе значення серед асортименту компанії мають товари групи А, наприклад каток. Подальший маркетинговий аналіз (рис. 5) відображає міцну конкурентоспроможну позицію ТОВ «Оріхівсільмаш», адже його інтегральний показник приймає найбільше значення ($A_j = \sum_{i=0}^n w_i a_{ij} \rightarrow 0,227 \rightarrow \max$) порівняно з іншими конкурентами (ТОВ «Аверс-Агро» – каток-подрібнювач SHREDDER L.60 ($A_j = 0,064$), ТОВ «АгроКуб» – каток-подрібнювач GENERAL ($A_j = 0,038$) та ТОВ «Уманьфермаш» – каток-подрібнювач КЗК-10-04 ($A_j = 0,069$)).

Основою стратегії просування ТОВ «Оріхівсільмаш» є розроблення інноваційного продукту підприємства, адже саме це забезпечить досягнення позитивного комерційного ефекту для фірми. Щодо особливостей упровадження інновацій, то ключовим моментом виступає саме специфіка галузі сільського господарства (сезонність, типи ґрунтів, погодні умови, взаємодія з живими організмами і т. д.), яка передбачає можливу наявність певних ризиків, які потрібно враховувати під час розроблення інноваційного продукту. Було розглянуто внутрішні та зовнішні чинники, які сприяють або гальмують просування інноваційного продукту ТОВ «Оріхівсільмаш» на внутрішньому та зовнішньому ринках (табл. 2).

Ключовим чинником стабільної та успішної економіки України є розвиток її промислово-виробничого потенціалу, зокрема аграрний сектор, у якому виробництво сільськогосподарської техніки займає важливе місце. На прикладі ТОВ «Оріхівсільмаш» проаналізовано внутрішні та зовнішні чинники, які

або сприяють просуванню інноваційного продукту підприємства, або гальмують його.

Висновки з проведеного дослідження.

Сьогодні запорукою успішного економічного росту машинної промисловості сільськогосподарського сектору України є вибраний ними інноваційний вектор розвитку та вдосконалення їхньої виробничої потужності. Упровадження інноваційних технологій дає змогу автоматизувати системи виробництва, підвищити ефективність роботи, мінімізуючи час, затрачений на виробництво, забезпечити високу конкурентоспроможність інноваційних продуктів на ринку АПК, тим самим збільшуючи шанси на довгостроковий перспективний економічний розвиток підприємства. Однак упровадженню інноваційних технологій та їх реальному застосуванню у виробництві передують деякі чинники, які, з одного боку, сприяють цьому процесу, а з іншого – гальмують його. Для вирішення цього питання пропонуємо втілити такі заходи, які можуть бути здійснені з боку підприємства:

- здійснити інвестування у кадри підприємства, особливо інженерно-технічного персоналу, з метою здобуття нових знань та втілення їх на практиці під час розроблення нових технологій та інновацій;
- налагодити партнерські відносини з іноземними країнами, де виробляється аналогічна техніка, для обміну досвідом із зарубіжними колегами;
- брати участь у міжнародних виставках с/г техніки, тим самим заощаджуючи витрати на маркетинг і рекламуючи свій продукт на зовнішньому ринку;

Таблиця 2

Чинники, що сприяють або гальмують просування інноваційного продукту ТОВ «Оріхівсільмаш» на внутрішньому та зовнішньому ринках

Внутрішні чинники, що сприяють розвитку	Зовнішні чинники, що сприяють розвитку
Наявність високотехнологічного обладнання	Взаємодія з торговими представниками, що просувають бренд «Оріхівсільмаш»
Залучення до роботи висококласного інженерно-технічного персоналу	Наявність регіональних представництв у всіх регіонах країни
Сертифікація продукції	Участь в українських та міжнародних виставках с/г техніки
Наявність сервісного обслуговування	Упровадження законодавчих заходів щодо захисту та охорони об'єктів інтелектуальної власності
Підвищення професійного рівня персоналу	Розвиток конкуренції
Внутрішні чинники, що гальмують розвиток	Зовнішні чинники, що гальмують розвиток
Висока собівартість продукції	Недостатня кількість фінансування та інвестиційна непривабливість держави
Відсутність інвестування в маркетинг за винятком мінімальних необхідних засобів на розміщення реклами	Відсутність повноцінної інформаційної бази з інноваційних проєктів
Неефективне використання ресурсів	Поступове зростання кількості конкурентів
Орієнтація лише на усталені ринки	Підвищення вимог значної частини потенційних клієнтів до якості продукції
Відсутність придбання та використання нових технологій	Недостатність науково-міжнародного співробітництва

– вкладати кошти у придбання новітніх технологій у виробництві с/г техніки, забезпечуючи високу конкуренцію на ринку.

Із боку держави, своєю чергою, необхідно:

– забезпечити фінансування науково-технічних проєктів;

– не допускати впливу наукових кадрів за кордон, створюючи для них гідні умови праці;

– створити інформаційну базу для інноваційних проєктів, гарантуючи захист прав на інтелектуальну власність;

– інвестувати в розвиток сільськогосподарських галузей, створюючи додаткові робочі місця;

– переглянути та запровадити оптимальну систему оподаткування і страхування підприємств, задіяних у сфері виробництва с/г техніки, враховуючи екологічний чинник;

– розробити та впровадити технологічні парки з метою тестування, апробації та перевірки інноваційної продукції;

– усунути корупцію з усіх щаблів влади з метою створення сприятливого інвестиційного клімату для іноземних держав;

– побороти макроекономічні проблеми, такі як політична нестабільність, інфляція, військові дії на Сході, окупація Криму, недостатній рівень законодавчої бази.

Отже, незважаючи на всі складності та проблеми розвитку і просування інноваційного продукту підприємства, привабливість сфери виробництва техніки для сільського господарства України має тенденцію до зростання з кожним роком. Агропромисловий сектор став і залишається рятівним кругом для економіки України в умовах фінансової кризи, забезпечуючи приплив іноземної валюти, робочі місця та залучення інвестицій із боку інших країн. Виробництво якісної та інноваційної техніки для сільського господарства зараз стає як ніколи актуальним та архіважливим для нашої країни. З огляду на це, необхідне вчасне виявлення та усунення проблем інноваційного розвитку продукції для сільського господарства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента : учебник. Москва : Дело, 2000. 704 с.
2. Главный сайт об агробизнесе. URL: <https://latifundist.com> (дата звернення: 10.01.2021).
3. Сельское хозяйство в Украине. 25 мая 2020. URL: Сільське господарство в Україні | DLF attorneys-at-law (дата звернення: 10.01.2021).
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2021).
5. Інститут аграрної економіки України. URL: <http://www.iae.org.ua> (дата звернення: 10.01.2021).
6. Офіційний сайт ТОВ «Оріхівсільмаш». URL: <https://orehovselmash.com> (дата звернення: 10.01.2021).
7. Троян А.В. Особенности ассортимента политики предприятия в современных условиях хозяйствования. *Эффективная экономика*. 2014. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> (дата звернення: 10.01.2021).

REFERENCES:

1. Meskon M., Aljbert M., Khedoury F.(2000) *Osnovi menedzhmenta: uchebnyk* [Basics of management]. Moscow. (in Russian)
2. Ghlavnij sayt ob aghrobyznese [The main site about agribusiness]. Available at: <https://latifundist.com> (accessed 10 January 2021).
3. Agriculture in Ukraine [Seljskoe khozjajstvo v Ukraine]. Available at: Сільське господарство в Україні | DLF attorneys-at-law (accessed 10 January 2021).
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 10 January 2021).
5. Instytutu aghrarnoji ekonomiky Ukrainy. [Institute of Agrarian Economics of Ukraine]. Available at: <http://www.iae.org.ua> (accessed 10 January 2021).
6. Oficijnyj sayt TOV «Orikhivsiljmash». [Official site of LLC "Orikhivsiljmash"]. Available at: <https://orehovselmash.com> (accessed 10 January 2021).
7. Trojan A.V. (2014) Features of the assortment policy of the enterprise in modern conditions of management. *Efficient economy*, no. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (accessed 10 January 2021) (in Ukrainian).